

TÜRKİYE CUMHURİYETİ YARGITAY BAŞKANLIĞI

YARGITAY ETİK İLKELERİ VE YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL
BİLDİRGESİ ÇERÇEVESİNDE YARGI YETKİSİNİN GÜNCEL
SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

(AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ 2018 ADLİ YIL AÇILIŞ SEMİNERİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI SUNUMU)

Dr. Mustafa SALDIRIM

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Strazburg 2018

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
A) KUVVETLER AYRILIĞI	4
1) Hâkimlerin Atanmaları	5
2) Yargıya Yönelik Baskı ve Tehdit Girişimleri.....	6
3) Adli İşlemlerde Yargının Otoritesinin Korunması: Yürütmenin devam eden adli süreçlere ilişkin yorum yapması	7
4) Hâkimlerin Görev Süresine İlişkin Teminat	8
5) Görüşlerini Topluma Açıklayan Hâkimlere Yönelik Disiplin İşlemleri ve Disiplin Prosedürüne İlişkin Teminatlar	8
B) HÂKİMİN SORUMLULUĞU VE HESAP VEREBİLİRLİĞİ	11
1) Genel Bilgi	11
2) Hâkimin Basın ile İlişkileri.....	11
3) Hâkimin Özel Hayatının Korunması	12
4) Hâkimin Dini veya Siyasi Düşüncelerinin Yargı Görevini Etkilemesi...	13
C) YARGININ KURUMSAL İLETİŞİM STRATEJİSİ	14
1) Genel Bilgi	14
2) Yargı ve Medya İlişkisi	15
SONUÇ	16

GİRİŞ

Hukukun gerçek anlamda uygulanabilmesinin ön şartı hiç şüphesiz iyi işleyen bir yargı sistemidir. Uluslararası alanda kaydedilen ilerlemelere ve karşılaştırmalı hukuktaki gelişmelere rağmen uygulama bakımından dünyada olduğu gibi Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemi içerisinde de yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kaygılar ve tartışmalar devam etmektedir.

Günümüzde, yargı yetkisinin etkinliği ve işleyişi üzerindeki riskler artmış ve nitelik olarak değişmiştir. Terör olayları, siyasi krizler, toplumsal olaylar, savaşlar, göçler, iç karışıklıklar, ekonomik buhranlar, devrim ve karşı devrimler gibi pek çok siyasi, ekonomik ve sosyal değişim veya sarsıntı, modern hukuk sisteminin sağladığı yüksek adalet standartları üzerinde ciddi riskler oluşturmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, klasik ve genel bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Ayrıca, medyadan gelen baskılar, kamuoyu tepkisi ve resmi veya gayri resmi sivil toplum örgütlenmeleri, hakimlerin dış ve iç bağımsızlığını etkileme potansiyeline sahiptir. Baş döndürücü bir hızla gelişen ve değişen dünyada, kartellerin ve holdinglerin ya da diğer baskı gruplarının etkileri bazen etik sorunlara neden olabilecek şartları hazırlayabilmektedir. Özellikle son yıllarda, gelişmiş demokrasilerde dahi gözlemlenebilen popülist politikalar, demokrasiyi ve insan haklarını tehdit ettiği gibi hukuk devletinin temel ilkelerini de olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.¹ Kısaca bazı örnekleri verilen bütün bu risklere karşı yargı yetkisinin amacına uygun kullanılmasına ilişkin alınması gereken tedbirler neler olabilir? Hiç şüphe yok ki, bu sorunun yapısal zorluğu ve karmaşıklığı nedeniyle farklı boyutları da bulunmaktadır.

Hukuk, bir değerler ve ilkeler sistemidir. Bu değerler ve ilkeler zaman zaman kesişmeler dahi birbirinin alternatifi olmayıp, birbirinin tamamlayıcısıdır. Dönemsel olarak bazı ilkeler ve değerler daha fazla ön plana çıkabilir ise de böyle bir durum diğerlerinin önemini azaltmaz. Bu çalışmada, yargı sisteminin işleyişi ve yargı yetkisinin kullanılması etik ve şeffaflık ana temaları çerçevesinde incelenecektir.

Şeffaflık bakımından yapılacak incelemede Yargıtay ile UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) işbirliğinde geliştirilen ve dünyada 20 yüksek mahkeme tarafından kabul edilen Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi² esas alınacaktır. Ayrıca, beş coğrafi kıtadan ve farklı hukuk sistemlerini temsil eden oldukça yetkin ve deneyimli uluslararası uzmanların çok değerli destekleri ile hazırlanan İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri³ de gözden uzak tutulmamalıdır. Yargıda şeffaflığa ilişkin ilk uluslararası metin olan İstanbul Bildirgesi çerçevesinde konunun ele alınması, Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemine ilişkin sorunların küresel bir bakış açısı ile değerlendirilmesine ve farklı çözümler önerilmesine imkan sağlayabilecektir.

Etik bakımından konu değerlendirilirken, Yargıtay Etik İlkeleri referans alınacaktır. Yargıtay'ın UNDP ile yürüttüğü “Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında 2017 yılında hazırladığı Yargıtay Etik İlkelerinin en önemli özelliği, oldukça geniş demokratik bir

¹ World Forum For Democracy, Is Populism a Problem, Programme, Strasbourg, November 2017 (Is Populism a Problem), s.16.

² <https://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etik-seffaflik/documents/IstanbulDeclarationBooklet.pdf>

³ <https://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etik-seffaflik/documents/NJISTANBULDECLARATION.pdf>

katılım ve şeffaflık süreci sonucunda hazırlanmış olmasıdır. Diğer bir özellik ise UNODC değerlendirme kriterlerini karşılamasıdır. Kolektif etik anlayışı ile hazırlanan etik ilkeler; “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri”, “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri” ve “Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri”⁴ olmak üzere üç ayrı kitaptan oluşmaktadır. Detaylı hükümler içeren Yargıtay Etik İlkelerinde yargı yetkisinin kullanılması sırasında karşılaşılan risklere karşı bireysel veya toplu olarak nasıl hareket edileceğine ilişkin rehber prensipler bulunmaktadır. Bu özellikleriyle Yargıtay Etik İlkeleri, sadece hakimler için değil, Cumhuriyet savcıları ve yargı personeli bakımından da çağdaş ve etkili çözümler gösteren bir kılavuz niteliğindedir. Ayrıca etik ilkeler; tasarım, kapsam ve içerik olarak, sadece yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin olmayıp, genel itibarıyla yargı sisteminin işleyişi hakkında davranış kuralları da içermektedir.

Çalışma AIHM adli yıl açılış seminerine ilişkin arka plan belgeleri dikkate alınarak giriş izleyen üç ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci ana başlık altında kuvvetler ayrılığı ilkesi incelenecektir. İkinci ana başlık, mahkemenin ve hakimlerin hesap verebilirliğine ilişkindir. Üçüncü ana başlıkta ise yargının kurumsal iletişim stratejisi değerlendirilecektir.

A) KUVVETLER AYRILIĞI

İnsan haklarının, demokrasinin ve hukuk devletinin en önemli güvencelerinden biri, “kuvvetler ayrılığı” ilkesidir. Bu siyasal ve hukuki gerçek Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesininin 16. maddesinde “Hakların güvence altına alınmadığı ve erkler ayrılığının sağlanmadığı bir toplumda Anayasa da yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, özünde yargı organının yasama ve yürütme organının müdahalelerine karşı yargı bağımsızlığının korunmasını öngörür. “Yargı bağımsızlığı” tüm çağdaş anayasalarda ya da kanunlarda⁵ yer alan temel bir prensip olduğu gibi, ulusal ve uluslararası düzeydeki etik ilkeler arasında da birinci sırada yer alır.⁶ Yargının bağımsızlığı Devlet tarafından güvence altına alınmalı ve anayasada veya kanunlarda düzenlenmelidir. Yargının bağımsızlığını gözetmek ve saygı duymak hükümetin tamamının ve diğer kurumların görevidir.⁷ Yargı bağımsızlığına ilişkin anayasal hükümlerin kabul edilmiş olması kendiliğinden bağımsız bir yargı oluşturmaz veya yargının bağımsızlığını sürdürmez. Yargı bağımsızlığı devletin üç organı tarafından da benimsenmeli ve korunmalıdır. Yargı özellikle hâkimlerin mevcut hükümete karşı borçlu olmadığını benimsemelidir.⁸

Yargıtay Yargı Etiği İlkelerininin 1’inci maddesindeki ilkeye göre, “Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön şartı ve adil yargılanmanın temel güvencesidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını yüceltir ve örnek biçimde temsil eder.”

⁴ <https://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etik-ilkeler/1139>.

⁵ Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemine göre, yargı bağımsızlığı konusunda yeterli anayasal ve yasal teminatların bulunması, yargı bağımsızlığının temel koşuludur. Bkz. The Rule of Law Checklist, Venice Commission of the Council of Europe, Strasbourg 2016(The Rule of Law Checklist), s.33.

⁶ Bkz. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, Değer 1; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Etik İlkeleri m.1, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri m.1.

⁷ Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct (Commentary), UNODC Publication, Vienna Austria, s.21.; Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, m.1.

⁸ Commentary s.28.

Etik ilkeler, kural olarak hakimlerin davranış standartlarını belirlerler ve onlara bu standartlara uyma yükümlülüğü yüklerler. Bununla birlikte, hakimlerin bazı etik yükümlülüklerini yerine getirebilme potansiyeli, yasama ve yürütme organının etik ilkeler konusunda gerekli özeni göstermesine bağlı olabilir. Nitekim bu durumu dikkate alan Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri ile Bangalor Yargı Etiği ilkelerinin önsözünde, yargı etiği ilkelerinin "...yasama ve yürütme mensuplarının ... yargıyı daha iyi anlamalarına ve yargıya destek olmalarına yardımcı olmak..." şeklinde bir işlevinin bulunduğu belirtilmiştir.

1) Hâkimlerin Atanmaları

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin en temel gereklerinden biri de hakimlerin seçiminin, atanmalarının ve görevde kalmalarının yürütmenin müdahalesine karşı güvenceli olmasıdır. Hâkimlerin seçim ve kariyerlerine ilişkin kararlar kanunla veya ilgili makamlarca önceden belirlenmiş objektif ölçütlere göre alınmalıdır. Bu tür kararlar alınırken liyakat esası geçerli olmalı ve bu bağlamda, davaları insan onuruna saygı çerçevesinde kanunları uygulamak suretiyle karara bağlamak için gereken ehliyet, nitelik ve beceriler göz önünde bulundurulmalıdır.⁹ AİHM, AİHS'nin 6'ncı maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkı çerçevesinde bu konuyu değerlendirmektedir.¹⁰ Yargının devletin diğer organlarından "bağımsız" olduğunun kabul edilebilmesi için, genellikle, diğer şartlara ek olarak, üyelerinin atanma şekli, görev süreleri, hizmet şartları, dış baskılara karşı garantilerin varlığı ve mahkemenin bağımsız bir görüntü sergileyip sergilememesi konuları dikkate alınır.¹¹

İstanbul Bildirgesinin 13'üncü ilkesine göre, "Hâkimlerin atanma prosedürü şeffaf olmalıdır." Bu ilkeye ilişkin açıklama şu şekildedir:

"Adayların yargı görevine seçilme şartlarının şeffaf olması gerektiği hakkında genel mutabakat vardır. Bu süreçte şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak amacıyla yüksek yargı görevine aday olan kişilerde aranan nitelikler de dâhil olmak üzere, atama ve seçim kriterleri herkesin erişimine açık olmalıdır. Yargıdaki tüm boş kadrolar, atama için uygun adayların başvuru yapabilmesini veya aday gösterilebilmesini sağlayacak biçimde duyurulmalıdır. Bu durum, yargıda liyakate dayalı atama ve yükselme usullerinin, mümkün olduğunca toplumun bütününe yansıtan ve kapsayan bir aday kitlesine açık olmasını sağlar. Boş kadroların ve bu kadrolar için aday listelerinin yayınlanması ayrıca, halkın atama sürecini denetlemesine de imkân tanır.

Hâkimlerin göreve getirilmesinde uygulanan çeşitli yöntemler olsa da, yargı bağımsızlığının korunması için, hâkim atama ve yükselmelerinin yasama veya yürütme erki tarafından değil, yüksek yargıya atamalarda Devlet Başkanı'nın resmi onayı ile birlikte, Yargı Kurulu gibi bağımsız bir organ tarafından yapılmasının zorunlu olduğu yönünde, çağdaş uluslararası ve bölgesel inisiyatiflerde oybirliği halinde mutabakat vardır. Kurulun yargı mensubu üyeleri ve yargı mensubu olmayan üyeleri, yargı görevine layık

⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hakimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/REC (2010)12 Sayılı Tavsiye Kararı (CM/REC (2010)12), m.44.

¹⁰ AİHM, hakimlerinin görev sürelerinin yürütmenin takdirine bırakılmayacağına karar vermiştir. (Bkz. AİHM., In *Gurov v. Moldova*, no. 36455/02, §§ 34-38, 11 July 2006).

¹¹ Commentary s.29.

adayların seçilmesinde uygun biçimde tanımlanmış roller oynamalıdır. Yargı Kurulunun hâkim olmayan üyeleri, uygun bir atama mekanizmasıyla, saygınlığı ve deneyimi herkes tarafından kabul edilen önde gelen hukukçular veya yurttaşlar arasından seçilebilir.

Kurulun karma yapısı, kendi çıkarını gözetme, kendini koruma ve kayırmacılık algılarını önler ve toplumda mevcut farklı bakış açılarını yansıtır, böylece yargı için ilave meşruiyet kaynağı oluşturur.”

İstanbul Bildirgesinin Uygulama Önlemlerinin 13’üncü maddesi de İstanbul Bildirgesinde öngörülen hükümlere açıklık getirmektedir. Bu maddeye göre, “Bağımsız ve tarafsız hakimlerin seçim prosedürleri, halkın adalet yönetimine güvenmesi ve bu güvenin sürdürülmesi için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu çerçevede alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Yargı görevlerine başvuru ve/veya aday göstermeleri almak ve incelemek için, geniş mesleki ve sivil toplum temsiline dayanan bağımsız bir organ oluşturmalıdır.
2. Yüksek yargı dahil olmak üzere yargıdaki tüm boş kadrolar için ilan yapılmasını; bu ilanlarda adayların taşınması gereken nitelikler belirtilmesini zorunlu kılmalıdır.
3. Yargı görevlerindeki boş kadroların ve bu kadrolara aday olanların listesinin yayınlanmasını zorunlu kılmalıdır.
4. Yargı görevlerine atamak veya atama için aday göstermekten sorumlu organın bu adaylar ile mülakat yaptığı zamanda halkın ve basının izlemesine imkan tanıyan usuller tesis etmelidir.
5. Toplumdaki çeşitliliği yansıtan, liyakate dayalı işe alım ve yükselme süreci tesis etmelidir.
6. Hâkimlerin düzenli rotasyon veya acil durum nedeniyle yer değiştirmelerini düzenleyen usuller tesis etmelidir.

Hakimlik ve özellikle yüksek mahkeme üyeliği gibi üst veya kritik görevler söz konusu olduğunda toplumun kimin, neden, hangi özelliklerinden dolayı o göreve atandığını veya seçildiğini bilmeye hakkı vardır. Oluşturulacak şeffaf süreçler, atama veya seçimi yapan makamların da topluma karşı hesap verebilirliğini sağlar.

2) Yargıya Yönelik Baskı ve Tehdit Girişimleri

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargı bağımsızlığının dört unsurunu vurgulamaktadır. Bunlar; hakimlerin atanma yöntemi, görev süresi, bütçe konuları da dahil olmak üzere dış baskılara karşı güvenceler, yargının bağımsız ve tarafsız görünüş görünmemesidir.¹²

AİHM, devam etmekte olan adli işlemler veya yargılamalar ile ilgili olarak yürütmenin müdahalede bulunmasının yargının saygınlığını azaltabileceğine ve bu durumun adil

¹² The Rule of Law Checklist, s.35.(Özellikle bakınız, AİHM, Campbell and Fell v. the United Kingdom, 28 June 2014, 7819/77 and 7878/77, § 78).

yargılanma ile sağlanan güvenceleri zayıflatabileceğine hükmetmiştir. Hükümetin üst düzey siyasi kişiliklerinin devam eden davalara ilişkin beyanları, haklı gerekçeleri olsa bile belli bir yönde karar vermeleri için mahkemelere çağrıda bulunmaları, adil yargılanma hakkını güvence altına alan AİHS’in 6’ncı maddesindeki “bağımsız ve tarafsız mahkeme” fikriyle bağdaşmamaktadır.¹³

AİHM, üst düzey siyasi kişilerin beyanlarının mahkemeyi etkilediğine yönelik somut bir delil olmasa dahi “tarafsızlık görüntüsünün” çok önemli olduğuna ve söz konusu beyanlar ile “tarafsızlık görüntüsünün” adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine hükmetmiştir.¹⁴ Bu konu yargı etiği bakımından da büyük önem taşımaktadır. Nitekim, Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 1.5 maddesine göre, “Hâkim, yasama ve yürütme erkleriyle uygunsuz ilişkilerden ve bu organların etkisinden uzaktır; aynı zamanda, makul bir kişinin gözünde, bu türden ilişki ve etkilerden uzak olduğunu gösterir.” Bu konu sadece hakimler bakımından değil, yargı personeli bakımından da çok önemlidir. Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkelerinin Başlangıç kısmında” “Halkın yargı sistemine güveni, adaletin dağıtılmasında görevi olan tüm yargı personelinin dürüst olarak algılanmasına bağlıdır.” hükmüne yer verilmiştir.

Yargıya yönelik baskı ve tehdit girişimleri konusunda Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde detaylı düzenlemeler bulunmaktadır: 1.1’e göre, “Hâkim, önündeki bir davaya ilişkin olarak, yargı görevinin uygun biçimde ifası dışında ortaya çıkabilecek, kararı etkilemeye yönelik her türlü girişimi reddeder.” Böyle bir davranışla karşı karşıya kalan bir hakimin izleyeceği prosedürünün ne olması gerektiği tartışılabilir. Bazı hallerde böylesine bir girişimden hâkimin etkilenmemiş olması tek başına yeterli kabul edilemez. Yapılan müdahalenin bağımsızlık ve tarafsızlık görüntüsü üzerinde oluşturacağı risklerin de giderilmesi gerekir. Bu durumda, konunun mahkeme yönetimine bildirilmesi ve mahkeme yönetimince ilgili yürütme (veya yasama) temsilcisine yapılan girişimin uygunsuzluğunun iletilmesi, aynı davranışın gelecekte tekrerrit etmemesi açısından yararlı olabilir.

3) Adli İşlemlerde Yargının Otoritesinin Korunması: Yürütmenin devam eden adli süreçlere ilişkin yorum yapması

Yürütme ve yasama organları, hâkimlerin kararları hakkında yorumda bulunmaları durumunda, yargının bağımsızlığını zedeleyecek veya kamuoyunun yargıya olan güvenini sarsacak herhangi bir eleştiride bulunmaktan kaçınmalıdır. Ayrıca söz konusu organlar, temyize başvurma niyetinde olduklarını belirtmek dışında, hâkimlerin kararlarına uymak istedikleri konusunda şüpheye düşülmesine yol açacak eylemlerde bulunmamalıdır.¹⁵

AİHM, masumiyet karinesinin ihlalini, AİHS’nin m.6/2 hükmü uyarınca adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmektedir. Bir şüphelinin mahkemeye çıkmadan bir gün önce içişleri bakanı tarafından düzenlenen basın toplantısında suçlu olarak tanıtılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir.¹⁶ AİHM, masumiyet

¹³ *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, no. 48553/99, ECHR 2002 VII; *Kinsky v. the Czech Republic*, no. 42856/06, 9 February 2012.

¹⁴ *Ivanovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, no. 29908/11, 21 January 2016,

¹⁵ CM/REC (2010)12, m.18.

¹⁶ AİHM, *Toni Kostadinov v. Bulgaria*, no. 37124/10, 27 January 2015.

karinesinin sadece hâkimin sözleriyle ihlal edilmeyeceğini, içişleri bakanı, parlamento başkanı, Cumhuriyet savcıları ve polis şefleri gibi diğer kamu görevlileri tarafından da ihlal edilebileceğine hükmetmiştir.

Günümüzde gelişen iletişim imkanları, özellikle internet ve sosyal medyanın etkisinin artması, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı üzerinde ciddi riskler doğurmaktadır. Dolayısıyla ilgili kişi veya kuruluşların daha dikkatli ve hassas davranması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik İlkelerinde ise konu açıkça düzenlenmiş ve “Cumhuriyet savcılarının masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına saygı göstermeleri” bir etik kural olarak kabul edilmiştir (m.4.2).

Ayrıca Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin, 2.4, 2.5, 2.6 maddelerinde de konuyla ilgili olası riskleri azaltmak amacıyla bazı davranış kurallarına yer verilmiştir.

4) Hâkimlerin Görev Süresine İlişkin Teminat

Hâkimlik teminatı ve azledilememe, hakimlerin bağımsızlığının kilit unsurlarıdır. Hâkimler, zorunlu emeklilik yaşı mevcut ise bu yaşa kadar hakimlik teminatına sahip olmalıdır.¹⁷ Sınırlı bir süre için ya da yenilenen sürelerle atanma, hakimleri atamayı yapan ya da görev sürelerini yenileyen otoriteye karşı bağı kılar.¹⁸ AİHM’e göre, hâkimlik teminatının önemli bir unsuru da bir hakimin görev süresinin kanunda öngörülen tarihten önce yürütme veya yasama organı tarafından keyfi şekilde sona erdirilmemesidir. Haklı olmayan gerekçelerle hakimlerin görev süresinin sona erdirilmesi AİHS’ne uygun değildir. Yapılan reformlara ilişkin eleştiriler nedeniyle bir yüksek mahkeme başkanının görevinin kanunla sona erdirildiğine ilişkin iddiaların ciddiyetler araştırılması gerektiğine ve böyle bir durumun mevcut olması halinde AİHS’in 6 ve 10³uncu maddelerinin ihlal edilmiş sayılacağına karar verilmiştir.¹⁹

Çağdaş hukuk sistemlerinde hakimlik teminatı genel olarak, yargı bağımsızlığı başlığı altında anayasal güvence altına alınmaktadır. Bunun birlikte, hakimlik teminatının anayasada ve kanunlarda kabul edilmesinin tek başına yeterli bir güvence oluşturmadığı, AİHM kararlarında açıkça ifade edilmiştir.²⁰ Hâkimlerin görev süresi, bağımsızlığı, ücretleri, hizmet şartları, emeklilik şartları ve emeklilik yaşı kanunen güvence altına alınmalıdır. Hakimler, ister atanmış, ister seçilmiş olsun, zorunlu emeklilik yaşına veya varsa görev süresinin dolmasına kadar kadrolu olmalıdır.²¹

5) Görüşlerini Toplum Açıklayan Hâkimlere Yönelik Disiplin İşlemleri ve Disiplin Prosedürüne İlişkin Teminatlar

AİHM, hakimlerin de diğer insanlar gibi ifade özgürlüğü hakkından yararlanabileceğine karar vermiştir. Özellikle, adalet yönetimine veya yargının işleyişine

¹⁷ CM/REC (2010)12, m.49.

¹⁸ The Rule of Law Checklist, s.35, p.76.

¹⁹ *Baka v. Hungary* [GC], no. 20261/12, ECHR 2016.

²⁰ *Baka v. Hungary* [GC], no. 20261/12, ECHR 2016.; Kudeshkina/Rusya.

²¹ Commentary s. 12.

ilişkin konularda hâkimin ifade özgürlüğünü kullanabilmesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Böyle bir durumda hâkimlere yaptırım uygulanması, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının savunulması konusunda caydırıcı etkiye neden olabilir.

AİHM, Liechtenstein Prensi'nin, anayasa mahkemesinin yetkilerine ilişkin halka açık eleştirilerinden dolayı, idare mahkemesi başkanının yeniden göreve atanmaması şeklindeki mektubunun, hakimin ifade özgürlüğünü (AİHS m.10) ihlal ettiğine hükmetmiştir.²² AİHM'e göre, görevden alınması üzerine hakimin medyaya açıklamalarda bulunmasını ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmek gerekir. Disiplin işlemi yapılması halinde, belli usuli teminatlar da bulunmalıdır. Uygulanan orantısız disiplin cezaları, hakimlerin yargının etkinliğine ilişkin kamusal tartışmalara katılmaktan kaçınmaları sonucunu doğurur ve caydırıcı etki yapar.²³

İstanbul Bildirgesinde hakime önemli usuli teminatlar sağlanması öngörülmüştür. Bildirgenin 15'inci ilkesine göre, "Hâkimlerin disiplin prosedürü şeffaf olmalıdır." İstanbul Bildirgesinin Uygulama Tedbirlerinin 15'inci maddesindeki hükümler aşağıdadır:

"Kapalı veya şeffaflıktan yoksun yargı disiplini işlemleri, halkın yargının dürüstlüğüne güvenini sarstığından, yargı:

1. Disiplin yaptırımlarına konu olabilecek davranışları tanımlamalıdır.
2. Hâkim aleyhine görevi nedeniyle şikayetleri iletmek üzere usul oluşturmalı ve kamuya duyurmalıdır.
3. Hâkim hakkında görevi nedeniyle şikayetleri almak ve incelemek, ve gerektiğinde bağımsız disiplin organına sevk dahil uygun işlemi yapmak üzere, meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bağımsız bir soruşturma organı oluşturmalıdır.
4. Hâkimleri görevden alma yetkisine sahip, meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bağımsız bir disiplin organı kurmalıdır. Görevden alınması söz konusu olan hâkim, anılan organ önünde, yasal temsil, kabul edilmiş yargı etiği standartlarına göre yapılmış soruşturma ve bu soruşturmanın hızlıca sonuçlandırılması dahil olmak üzere tam savunma hakkına sahip olmalıdır. Görevden alma kararı verildiğinde ise, uygun mahkemeye veya divana temyiz etme hakkına sahip olmalıdır.
5. Şikayet edenin, soruşturmanın gidişatı hakkında bilgilendirilmesini sağlayan usuller tesis etmelidir.
6. Bir disiplin işleminde, hâkim aleyhine yaptırımla sonuçlanan kesinleşmiş kararın yayınlanmasını veya sair şekilde kamuya duyurulmasını sağlamalıdır."

Hakimin toplumsal tartışmalara katılma boyutu tanımlanırken, iki faktör dikkate alınmalıdır. Birincisi, hakimin ilgili tartışmaya katılımının tarafsızlığını makul olarak etkileyip etkilemeyecek olmasıdır. İkincisi, bu katılımın gereksiz bir biçimde hakimi siyasal saldırılara maruz bırakıp bırakmayacağı veya yargı makamının itibarı ile uyumsuz olup olmayacağıdır. Her iki durumda da hakim söz konusu tartışmalara girmekten

²² *Wille v. Liechtenstein* [GC], no. 28396/95, § 70, ECHR 1999-VII.

²³ *Kudeshkina v. Russia*, no. 29492/05, 26 February 2009.

kaçınmalıdır.²⁴ Hakim uygun olmayan bir biçimde kamusal tartışmalarda yer almamalıdır. Bunun sebebi açıktır. Hakim olmanın temelinde anlaşmazlık taraflarını objektif ve adli açıdan değerlendirmek yer alır. Halkın hakimi bağımsız, tarafsız, ön yargısız, açık görüşlü ve adil olarak görmesi de aynı derecede önemlidir. Hakim siyaset arenasına girer ve kamusal tartışmalara katılırsa - tartışmalı konularda görüş beyan etme, toplumda öne çıkan figürlerle tartışmaya girme, hükümeti halka açık biçimde eleştirme - mahkemede hakim olarak görev aldığında adil davrandığı kabul edilmeyecektir.²⁵ Ancak, hakim adalet yönetimine, yargının etkinliğine ve bağımsızlığına ilişkin konularda konuşabilir²⁶ ve kanunları eleştirebilir.²⁷

Hâkimlerin eylemlerine, disiplin kurallarından ayrı olan deontolojik ilkeler rehberlik eder. Bunlar doğrudan hakimler tarafından hazırlanmalı ve onların eğitimlerine dahil edilmelidir.²⁸ Yargıtay Yargı Etiği İlkelerine göre, hâkimin adalet sistemine veya yargının etkinliğine yönelik olarak görüşlerini açıklamasına bir engel bulunmamaktadır. Aksine, sosyal medya dahil olmak üzere genel itibarıyla hâkimin ifade özgürlüğü korunmuştur. Getirilen sınırlamalar, daha çok hâkimin tarafsızlığını korumaya yönelik temel ilkelere aittir.

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, hâkimin görüşlerini toplumla paylaşmasına ilişkin aşağıdaki kurallara yer vermiştir:

“4.6 Hâkim, siyasi niteliğe bürünmüş, çekişmeli tartışmalara aleni olarak katılmaktan ve görüş bildirmekten kaçınır.

4.7 Hâkim, sosyal medya kullanırken öz denetim yapmak suretiyle siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yapmaz.

İfade özgürlüğünün gerçek anlamda uygulanabilmesi için örgütlenme özgürlüğünün de tanınmasının ve korunmasının önemi büyüktür. Bu amaçla Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde hakimlerin örgütlenme özgürlüğü aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

“4.14.4 Hâkim, makamını ve mesleki onurunu zedelememesi ve görevine engel olmaması kaydıyla sivil toplum faaliyetlerine katılabilir.

4.17 Hâkim, mesleki örgütleri kurabilir, üye olabilir veya mevzuata aykırı olmamak kaydıyla hâkimlerin çıkarlarını temsil eden diğer örgütlere katılabilir.”

²⁴ Commentary, s.89, p.134.

²⁵ Commentary, s.89, p.136.

²⁶ Commentary, s.90, p.138.

²⁷ Commentary, s.90, p.139.

²⁸ Bkz. Avrupa Hakimleri Danışma Konseyi (CCJE 2010)3, Hâkimlerin Magna Cartası (Temel İlkeler), “Etik ve sorumluluk” başlıklı m. 18.

B) HÂKİMİN SORUMLULUĞU VE HESAP VEREBİLİRLİĞİ

1) Genel Bilgi

Hâkimin bağımsızlığının²⁹ ve teminatının sağlanması hukuk devleti ilkesinin (AY m.2) bir gereğidir. Bu amaçla birtakım hukuki güvenceler ile birlikte özel düzenlemeler çağdaş hukuk sistemlerinde yer almaktadır. Hâkimlere tanınan bu ayrıcalıklar onların yaptığı işte objektif ve akılcı davranmaları içindir. Bunda hâkimden ziyade kamunun menfaati vardır. Yargı adil olduğu sürece devlet ve vatandaşlar ile diğer kişiler kendilerini güvende hisseder. Hâkim teminatının amacı, onların her türlü maddi veya manevi korkudan ve baskıdan uzak bir ortamda adil kararlar vermesini gerçekleştirmektir.³⁰ Ancak, hâkimin yargılama faaliyetini keyfi veya sorumsuz bir şekilde yapması hâlinde, kusurlu davranışlarından sorumlu tutulması da gerekir. Aksi hâlde bireylerin hukuki güvenlikleri tehlikeye düşer, korunmak istenen hukuk devleti ilkesi, insan hakları ve özellikle adil yargılanma hakkı (AİHS m.6) ihlal edilmiş olur. Hâkime sağlanan teminatın, onların şahıslarına tanınmış imtiyazlar olmayıp, nihai olarak kamunun hukuki güvenliğini koruma ve adaleti sağlama düşüncesiyle düzenlenmiştir.³¹ Ayrıca, kişilerin canlarını, mallarını, şeref ve haysiyetlerini kasten ya da ağır meslek hataları ile ihlal eden hâkimlerin ceza ve disiplin sorumluluğunu kabul edip, hukuki (mali) sorumluluğunu kabul etmemek de çelişki olurdu.³²

Halkın yargı sistemine ve hakimlerin ahlaki otoritesi ve dürüstlüğüne duyduğu güven, çağdaş demokratik toplumdaki en önemli şeydir. Bu bakımdan, yargı mensupları denetime açık olmalı ve şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirliğin muhafaza edilmesi yöntemi olarak kendilerini kontrol ve dengeleme mekanizmalarına tabi kılmalıdır. Özellikle yüksek mahkeme üyeleri, en yüksek etik ve dürüstlük standartlarına sahip olmalı, kurum içi şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamalıdır. Yargı etik ilkelerinin uygulamaya konulması kritik önem taşır ve tüm yargı görevlilerinin etik davranış ve profesyonel standartlar ile bunlara uymamanın sonuçları hakkında bilinçlendirilmesi için etik eğitimini içermelidir.

2) Hâkimin Basın ile İlişkileri

AİHM, yargı sistemine ve hakimlere yönelik eleştiriler söz konusu olduğunda, ifade özgürlüğünü geniş yorumlayarak, ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamaların demokratik bir toplumda gerekli olmadığına hükmetmektedir. Yargının otoritesini korumak veya adaleti ilişkin meşru eleştirileri sınırlamak amacıyla ifade özgürlüğü kısıtlanmamalıdır.³³

Yargıtay Etik İlkelerinde de hâkimlere yönelik eleştirilerin ifade özgürlüğü kapsamında hoşgörü ile karşılanması gerektiğine ilişkin aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

²⁹ Öğretide hâkimin “bağımsızlığı” ile birlikte “tarafsızlığı”na da vurgu yapılmakta, bağımsızlığın tek başına tarafsızlığı sağlamaya yeterli olmadığı, hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı ilkeleri nedeniyle tarafsızlığın anayasal bir dayanağının da bulunduğu belirtilmektedir. Bkz. Centel, N.: Hâkimin Tarafsızlığı, İstanbul 1996, s.28 vd. ; Fendoğlu, H.T.: Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Ankara 2010, s.161 vd.

³⁰ Özer, A.: Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Teminatı, Ankara 2009, s.22,23.

³¹ Saldırım, M.: Hâkimin Hukuki Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Büyük Genel Kurulu ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları, Ankara 2014, s. 7.

³² Aydınalp, S.: Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara 1997, s.98.

³³ *De Haes and Gijssels v. Belgium*, 24 February 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I and *Morice v. France* [GC], no. 29369/10, ECHR 2015). ; In *Morice v. France* [GC], no. 29369/10, ECHR 2015,

4.15 Hâkim esas olarak verdiği hüküm ile konuşur. Kendisinin veya meslektaşlarının kararlarını görev gereği olmadıkça etki altında bırakacak şekilde eleştirmez, bu tarz eleştirenler ile iletişime girmez, yetkili olmadığı sürece medyada çıkan bu nitelikteki haber ve yorumlar hakkında açıklamada bulunmaz.

4.19 Hâkim, zorunlu olmadıkça yargı görevinin ifasına yönelik meşru eleştirileri sınırlamak için idari, cezai ve hukuki yaptırımlara başvurmadan genel olarak kaçınır³⁴.

Ancak, bazı hallerde hakimin saygınlığının ve yargının otoritesinin korunması amacıyla cezai ve hukuki yaptırımlar uygulanabilir. AİHM, bir avukatın davaya bakmakta olan hakime ilişkin iftira niteliğindeki şikayet dilekçesi vermesi nedeniyle para cezasına ve tazminata mahkum edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar vermiştir.³⁵ Bir başka olayda AİHM, davada yapılan hukuki hatalar olsa bile, o şehirde görev yapan tüm hakim ve savcıların aşağılanması ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir.³⁶ Hakimin yeterliliğini sorgulamak, küçültücü ifadeler kullanmak, hakime yönelik yalan beyanda bulunmak veya gerçeği kasıtlı olarak çarpıtmak ifade özgürlüğü kapsamında korunmamaktadır. Hakimin kişiliğine ya da genel niteliklerine yönelik kişisel bir saldırı niteliğinde olmayıp, onun bir davada nasıl davrandığına ya da performansına ilişkin beyanlar ise ifade özgürlüğü kapsamındadır.³⁷

3) Hâkimin Özel Hayatının Korunması

Her insan gibi hakimin de özel hayatı vardır ve herkes buna saygı göstermelidir. Dolayısıyla Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde de bu temel anlayış korunmuş olup, ilgili hükümler aşağıda belirtilmiştir:

4.14 Hâkimin içinde yaşadığı toplumdan kendisini tamamen soyutlaması mümkün olmadığı gibi yararlı da değildir. Adaletin tesisi için toplumu tanımak vazgeçilmez bir unsur olduğundan, hâkim, yargı görevlerini olumsuz şekilde etkilememek şartıyla, aşağıdakileri yapabilir:

4.14.1 Hukuki konularda yazılar yazabilir, konferans ve ders verebilir ya da diğer etkinliklere katılabilir.

4.14.2 Hukuki konularla ilgili olarak kamu kurumları, özel kuruluşlar ile görüşebilir ve açık oturumlara katılabilir.

4.14.3 Hâkim, tarafsızlık ve siyasi yansızlığı ile çelişmemek ve böyle bir izlenim oluşturmamak kaydıyla resmi organ, komisyon ve sair kurullarda üye olarak görev alabilir.

4.14.4 Hâkim, makamını ve mesleki onurunu zedelememesi ve görevine engel olmaması kaydıyla sivil toplum faaliyetlerine katılabilir.

Bununla birlikte, hâkimin uymakla yükümlü olduğu mesleki davranışlar nedeniyle özel hayatında birtakım sınırlamalar olabilir. Özel hayat, yargının kurumsal imajını ve itibarını sarsmamalıdır.

³⁴ AİHM de bu konuda çeşitli kararlar vermiştir. bkz., *De Haes and Gijssels v. Belgium; Obukhova v. Russia*, no. 34736/03, 8 January 2009,

³⁵ *Peruzzi v. Italy*, no. 39294/09, 30 June 2015

³⁶ *Wingter v. Germany* (dec.), 43718/98, 21/03/2002.

³⁷ *Radobuljac v. Croatia*, no. 51000/11, 28 June 2016

Bu konu, Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 2.6 maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: “Hâkim, önündeki veya önüne gelmesi muhtemel bir dava hakkında, bilerek ve isteyerek, yargılama aşamasının sonuçlarını veya sürecin açık biçimde adil olma niteliğini makul ölçüler çerçevesinde etkileyecek veya zayıflatacak aleni veya zımni herhangi bir yorumda bulunmaz.” Burada ifade edilen aleni veya zımni yorumların masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkını da kapsayacağı şüphesizdir.³⁸ Ayrıca, ilkelerin 2.4 ve 2.5 maddelerinde de özel hükümler bulunmaktadır.

- 2.4 Hâkim, mahkemede ve mahkeme dışında, yargı ve hâkim tarafsızlığı açısından kamuoyu, yargı mensupları ve dava taraflarının güvenini sağlayacak ve artıracak davranışlar sergiler.
- 2.5 Hâkim, davaların duruşma, karar, temyiz veya diğer işlem aşamalarında, kendisini yargılamadan zorunlu olarak el çektirecek olayları makul ölçüler çerçevesinde asgariye indirecek şekilde hareket eder, kendisinin ve ailesinin kişisel veya ekonomik faaliyetlerini bu doğrultuda düzenler.

4) Hâkimin Dini veya Siyasi Düşüncelerinin Yargı Görevini Etkilemesi

AIHM’e göre, hakimlerin dini görüşlerinin tarafsız yargı görevi rolünü üstlenmelerine izin verilemez. Bir hakim, hukuk devleti ilkesi ile korunan devlet çıkarlarına zarar verilmesi için kiliseyi teşvik edemez. Böyle bir durum hakimin mesleğe uygunluğunun soruşturulmasını gerektirir ve yargının tarafsızlığı konusunda soru işaretlerine neden olur.³⁹

Hakimlerin de diğer bireyler gibi din ve vicdan özgürlükleri ya da siyasi görüşleri olabilir. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde de bu temel prensip korunmakla birlikte, yargının saygınlığının ve tarafsızlığının korunmasına yönelik olarak “Mesleğe Yaraşırılık” başlığı altında aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

- 4.5 Hâkim, ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğünü kullanırken, yargı görevinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranır.
- 4.6 Hâkim, siyasi niteliğe bürünmüş, çekişmeli tartışmalara aleni olarak katılmaktan ve görüş bildirmekten kaçınır.
- 4.7 Hâkim, sosyal medya kullanırken öz denetim yapmak suretiyle siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yapmaz.

Bu konunun eşitlik ilkesi bakımından da önemi bulunmaktadır. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin “Eşitlik İlkesi” başlığı altında aşağıdaki hükme yer verilmiştir:

- “5.1 Hâkim, görevini yerine getirirken toplumdaki ırk, renk, siyasi görüş, cinsiyet, din, vicdan, inanç, kültür, giyim, dil, doğum yeri, etnik veya sosyal köken, engellilik, yaş, medeni hal, cinsel yönelim, sosyal veya ekonomik durum farklılıkları ve benzeri diğer çeşitli kaynaklardan doğan, davaya mesnet olmayan farklılıkları bilir, anlar ve bu farklılıkların kararını etkilemesine izin vermez.”

³⁸ *Lavents v. Latvia*, no. 58442/00, § 118 and 119, 28 November 2002.

³⁹ *Pitkevich v Russia* (dec.), no. 47936/99, 8 February 2001.

C) YARGININ KURUMSAL İLETİŞİM STRATEJİSİ

1) Genel Bilgi

Hukuk devleti ilkesinin yaşaması için halkın bu konuda eğitilmesi, farkındalık düzeyinin artırılması gerekir. Konrad Adenauer'in belirttiği gibi "Demokrasiler, demokratlara ihtiyaç duyar."⁴⁰ Hukuk devleti ilkesi de ancak hukuk ve adalet bilinci yüksek bir toplumda tam anlamıyla uygulanabilir. Bu nedenle, yargının halkın eğitimine önem vermesi, desteklemesi ve bu amaçla sosyal alanda aktif bir görev alması, yargı bağımsızlığına ve hukuk devleti ilkesine karşı ileride oluşabilecek riskleri azaltır.

İstanbul Bildirgesinde, yargının çalışmaları konusunda kamu bilincinin artırılması ve yargıya güvenin sağlanması amacıyla yargı organı tarafından oluşturulması gereken iletişim stratejisi konusunda çok önemli rehber kurallar bulunmaktadır.

İstanbul Bildirgesinin 9'uncu maddesine göre, "Yargı, öğrencilerin yargı süreci hakkında bilgilendirilmesine yönelik programları teşvik etmelidir." Bu madde Bildirgede şu şekilde açıklanmaktadır:

"Yargı, okullarda ve üniversitelerde, yargı sürecinin anlaşılmasına ve şeffaflığın artırılmasına yönelik programları desteklemeli ve bu programlara katılmalıdır. Bu programlar, öğrencilerin mahkemeleri ziyaret etmesini, hâkimlerin okullara gitmesini, rol oynamayı, işitsel-görsel materyal kullanımını ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesini içerebilir. Anılan programlar, yargı sistemi ve işleyişi hakkındaki bilgisizliğin ve yanlış kanıların önlenmesine veya düzeltilmesine katkı sağlar."

İstanbul Bildirgesinin Uygulama Tedbirlerinin 9'uncu maddesinde de "Hukukun üstünlüğü ve yargının görevine saygıyı artırmak ve pekiştirmek, hukuk ilkeleri ve birey haklarının nesiller boyunca anlaşılmasına bağlı olduğu" vurgulanmıştır. Bu maddeye göre yargı, "Hukuk mesleği mensupları ve yükseköğretim kurumlarıyla birlikte, öğrencilerin mahkemeleri ziyaret etmesi, hâkimlerin okullara gitmesi, yurttaşlık eğitimi ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesi gibi faaliyetleri içeren düzenli öğrenci katılım programları tesis etmelidir."

İstanbul Bildirgesi'nin 10'uncu maddesine göre, "Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmeye yönelik halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya bu programları desteklemelidir." Maddenin açıklamalarında ise oldukça detaylı hükümlere yer verilmiştir.

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin 10'uncu maddesinde ise konu aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

"Halkın yargı sistemine ve yargının manevi otoritesine ve dürüstlüğüne güvenmesi, yargı sürecini anlamasına bağlı olduğundan, yargı:

1. Mahkeme kullanıcılarının, yaşadıkları sorunlar hakkında yargı mensupları ile görüşmesine imkân tanımak üzere, halk toplantıları dâhil olmak üzere, halka ulaşım programları tesis etmelidir.

⁴⁰ Is Populism a Problem, s.46.

2. Yargı sürecinin işleyişi, toplum yaşamındaki rolü ve yargı süreçleri hakkında bilgilendirme yapmak üzere radyo ve televizyon programlarına katılmalıdır.
3. Tutuklama, gözaltı, kefalet, ceza ve hukuk yargısı usulleri hakkındaki temel bilgiler ile suç mağdurları, tanıklar ve diğer hizmet alanlar için faydalı iletişim bilgileri sağlayan kısa, açıkça ve kolayca anlaşılır kitapçıklar ve diğer materyali, internet dâhil olmak üzere, yayınlamalıdır.”

Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumunda da, hakimin toplumsal eğitime ve hukuk eğitimine katılımının önemi açıklanmıştır.⁴¹

2) Yargı ve Medya İlişkisi

Yargı ve medya ilişkileri kapsamında İstanbul Bildirgesinin 11’inci maddesinde aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

“Yargı, yargı kararları dahil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmek için basına erişim ve uygun yardım sağlamalıdır.

Yargılama esnasında ve sonrasında, davalar dâhil olmak üzere adaletin dağıtılması konusunda, masumiyet karinesini ya da uyumsuzluğa taraf olanların haklarını ihlal etmeksizin, bilgi toplamak, yorumlar yapmak ve bilgileri halka iletmek, basın işlevi ve görevidir. Hangi davaların kamunun dikkatine getirileceğine ve haberin nasıl duyurulacağına karar verme özgürlüğü ve adalet sisteminin örgütlenme ve işleyişini eleştirme hakkını içeren bu ilkedен ancak Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin öngördüğü koşullarda olabildiğince ayrılmak mümkün olmalıdır.

Basının yargı işlemlerine erişimi yalnız adliyenin kapılarını açmak ve gazetecilere oturacak yer göstermekten ibaret değildir. Mahkemeler, davalar hakkında yalan yanlış ve sansasyonel haberler yapılmasından iyi etkilenmezler. Nitekim basında kötü veya yanlış haberler yapılması, halkın yargıya olan güvenini sarsabilir ve yargının bağımsızlık, tarafsızlık ve dürüstlüğü konusunda kuşku yaratabilir. Gazetecilerin, mahkemeler tarafından veya mahkemelerle işbirliği halinde eğitilmesi, kötü haberciliğin azalmasına katkıda bulunabilir. Bu tür bir eğitim, yargı usulleri ile hukuki konular hakkında gazetecilere temel bilgiler vermeye, böylelikle onların gazetecilik becerilerini ve etik anlayışlarını geliştirmeye ve hâkimler ile gazeteciler arasında güven tesis etmeye yönelik olmalıdır.

Basının adil ve dengeli bir şekilde bilgilendirilmesi aynı zamanda, davalar hakkında haber yapılmasını kolaylaştırmak üzere her mahkemede basın bürosunun kurulması suretiyle mahkemelerin aktif olarak gazetecilere ulaşmasını gerektirebilir. Bu bürolar, basın temsilcileri ile irtibat kurabilir, gazetecilerin isteklerine cevap verebilir, basın bildirimleri yayımlayabilir ve genel olarak yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgiler verebilir. Söz konusu bürolar aynı zamanda, dava takvimi hakkında bilgi verebilir, basında çıkan haberlerin doğruluğunu izleyebilir ve halkın yargıyı daha iyi anlamasını sağlayacak basın kampanyaları düzenleyebilir.”

⁴¹ Commentary , s.85, p.156,157.

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin 11'inci maddesine göre, "Basın, adaletin yönetimi hakkında bilgi toplamak ve iletme, haber ve yorum yapmaktan sorumlu olduğundan, yargı:

1. Basının yargı işlemleri hakkında haber yapmasını kolaylaştırmak amacıyla, basın temsilcileriyle irtibat kuracak, basın mensuplarının taleplerine cevap verecek, basın bildirimleri yayınlayacak ve yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgi sağlayacak basın veya halkla ilişkiler bürosu kurulmalıdır. Bu büro aynı zamanda dava takvimi hakkında bilgi vermeli, basında çıkan haberlerin doğruluğunu izlemeli ve halkın yargıyı daha iyi anlamasını sağlayacak basın kampanyaları düzenlemelidir.
2. Basın mensuplarına mahkeme yapısı, yargı usulleri, mahkeme bilgilerine erişim yöntemleri ve hukuki sorunları hakkında temel bilgileri içeren eğitim vermek suretiyle, basın ile yargı arasında güven oluşturmaya yönelik bir program oluşturmalıdır."

SONUÇ

Yargıtay Etik İlkeleri ve Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi çerçevesinde AİHM kararları incelendiğinde, adaletin temel ilke ve değerlerinin ortak olduğunu görüyoruz. Bangalor Yargı Etiği İlkelerini hazırlayan Yargıda Dürüstlük Grubu Genel Koordinatörü Sayın Dr. Nihal Jayawickrama bu durumu oldukça vezce bir şekilde özetlemektedir:

"Bu taslağı (Bangalor Etik İlkelerini) ve daha sonra Açıklayıcı Belgeyi hazırlama aşamasında bir hususu öğrenmek benim için bir mahcubiyet tecrübesi oldu. Bu husus da şu ki, bu temel yargı değerleri ve ilkeleri, hatta bunların uygulanabilirliğine dair teferruatlı bildireler M.Ö. 1500'lü yıllarda antik Mısır ve Hindu Kanunu metinlerinde; M.Ö. 500 yılında Budist felsefesinde; M.Ö. 450 yılında (Hâkim en geç güneş batarken hükmünü verecek" emrini de içeren) Roma On İki Levha Kanunlarında; yaklaşık M.Ö. 312 yılında Çin hukukunda; Yunanistan ve Roma ile aynı zamanda Afrika'da gelişen hukuk sistemlerinde; M.S. 12. Yüzyılda Musevi âlimlerin yazılarında; Eski Ahit öğretilerinde, ayrıca çok somut ve kapsamlı biçimde İslam hukukunda çok önceleri ortaya konulmuştur. **Yargı değerleri sadece evrensel değil, aynı zamanda ebedidir. Bu değerler hepimizin ortak mirasıdır.**"⁴²

⁴² Bkz. Nihal Jayawickrama: Yargı Bağımsızlığından Yargının Hesap Verebilirliğine, (Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu, 13-14 Nisan 2017, s.23-32), s.31-32.